

PRELOM

Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno Din 40—
polletno Din 20—

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ulica št. 8
v Ljubljani

Post. tek. račun št. 10-499

Ne klonemo

»Kako ste uspeli? Koliko glasov ste zbrali? Koliko mandatov dosegli?«

Na ta vprašanja bi lahko odgovarjali z malodušjem, z zamahom roke. Toda pri nas nismo prav nič malodušni, nič potrti, temveč zadovoljni smo, da smo toliko dosegli ob situaciji, v kakršni smo se nahajali od prvega do poslednjega dne volilne borbe. Kdor pozna naš križev pot, ta mora samo priznati, da smo ob vseh teh, ponekod neznahtnih številkah vendarle marsikaj dosegli, in sicer z vztrajnostjo, samozatajevanjem in odločnostjo. Kdor je videl to silno in zdravo voljo naših fantov-borcev, ta je moral reči samo eno: ti borci ne bodo v nobenem spopadu podlegli, nič na svetu jih ne more zlomiti, niti jih ne more upogniti trenutna usoda.

In da bi bili potrti in klavrni? Čemu? Smo mar kaj izgubili? Saj nič imeli nismo. Dobro voljo pa zdrava načela, drugega nič. In z dobro voljo in zdravimi načeli smo šli med ljudstvo, in smo orali in sejali — in mnogo semena je padlo na rodovitna tla. In s tem smo samo pridobili, izgubili nič, kajti naša dobra volja je še vedno tu, naše zdravje je tu in načela so tu, ista, zdrava, silna in večna načela, ki jih ne menja nikak volivni izid in ne podere nikaka volivna vihra. Nismo ljudstvu ničesar obljubovali, zato mu nismo ostali nič dolžni; nismo gra-

dili nikakih gradov v oblake, ampak kle-sali smo svoja načela v granit, svoje upe zidali na silne temelje.

Danes pa poroča dnevno časopisje, da nismo zmagali, da smo zbrali komaj nekaj nad 20 tisoč glasov, in da nismo dosegli nobenega mandata.

Toda recimo, da smo zbrali resnično le nekaj nad 20 tisoč glasov, kakor poroča dnevno časopisje, in v Sloveniji niti ne tri tisoč, vendar je to tudi nekaj in nam prav nič ne jemlje poguma. Pomislite, da so to resnično čisti glasovi, brez primesi, do dna prežeti z našimi zdravimi načeli. Ti glasovi so zdravo seme, ki bo rodilo stoteren sad. Vsak izmed teh glasov je resnično naš, ne samo včeraj in danes, ampak tudi jutri in drugo leto in vsa leta naše borbe. To so možje, kakor skale sredi viharja; ne omaje jih trenutno neugodje, ker ti zro naprej, v prihodnost.

Hvala vam, tovariši, za vašo odločnost. Niso sicer po številu jaki vaši glasovi, ali moralna sila je v njih, vsak posebej glas šteje za sto. Zato, tovariši: vedrih lic smo, pripravljeni na nove borbe.

Mi gremo naprej! Kljub vsemu in zoper vse in vsakega! Za pravico ljudstva, za moč države, za svobodo teptanih in za izžig ostude, sramote in gnojnih ran na telesu Jugoslavije.

Janez Čuček:

Mladina in »izmi«

Samo po sebi je umevno, da mladi ogledujemo in študiramo vsa novodobna gibanja že z nekimi realnejšimi osebnimi odnosom do njih, ker so nam bolj pri roki ter lahko dejansko zavzemamo stališče do njih. Nasprotno nam pa manjka točna primerjava z njimi v primeri s starimi gibanji, ki so zgrabila naše starejše ter jih uklenila v svoj tok.

Danes ori bojni klic po Evropi, ki sega vedno mogočnejše proti nam — hitlerizem in fašizem na pohodu! Demokracija v zatonu!

In tako se pri nas vedno bolj oglašajo glasovi, da morebiti le ni vse tako, kakor se sliši in da končno ne more ves narod ponoreti, ako se nekaterim zde ideje njegovih nosilcev blazne, ko so pa vsi za njimi. Nemogoče je od kulturno tako visoko stoječega naroda, kot so ravno Nemci, pričakovati, da bodo drveli kot en mož za neko blazno idejo! Da je bilo med njimi toliko marksistov, ni bilo nič čudnega. Toda vse skupaj je po nastopu tega novega gibanja tako naglo propadlo

ter se spojilo v njem. To daje misliti, tembolj, ker je s tem ugled in veljavo države pridobila tudi na zunaj zelo veliko — beremo ravno te dni, da jim bo priznana enakopravnost v vsem — in da se bo celo versajski mir izpremenil radi njih.

Da ne bi prizadejal gotovim starejšim gospodom preveč brig in jim prihranil poziv na branik pred novo nevarnostjo s severa, preidem na naslov tega članka: kaj pravimo mi mladi k temu.

Tisti, ki se nismo dali po vseh tistih strašnih vesteh zbegati pogleda na to novo gibanje, čutimo samo to, da mora tudi pri nas nujno nastati nekaj takega. »Nekaj takega«, pravim, ker ne more nastati nekaj enakega oziroma isto. Pri nas je hitlerizem v nemški obliki nemogoč — ker smo mi popolnoma drug narod kot so Nemci. Toda nekoliko discipline je tudi nam potrebno! In novega duha, ki spoštuje samo delo in ne zunanji položaj človeka, ki spoštuje poštenje, ki čuti zavest skupnosti in do enotne države, tega smo vsi potrebni. Zlasti pa je treba, da nastopi pri nas mlajše, prerojene sile, ki bodo prevrgle dosedanji sistem upravljanja — kot imamo dober vzgled že sedaj! — ter kot Jugoslovani vodili tudi jugoslovansko, pa ne strankarsko politiko — vse to pa ne bodo pripravili naši starejši, ampak mi mlajši, ker se gre za naš obstoj, ki nam ga oni ravno v svoji zastarelosti ogrožajo.

Tega pa ne bomo dosegli v nobeni stranki ali zgolj strokovnemu združenju — to dosežemo samo, ako kot ena sama velika disciplinirana enota nastopimo v državi ter iz enega grla zakličemo po naši pravici. — In tega nam nobena stranka ne more dati.

S tega vidika bi bilo torej pri nas resnično potrebno nekoliko hitlerizma, da izrečem to tako odijozno ime našim starejšim ušesom. Ker pa smo hvala Bogu

Nekateri uradni izidi volitev

Po uradnem poročilu je dobila lista tov. Ljotiča sledeče število glasov po banovinah: v dravski banovini 2529, v donavski 13.635, v savski 2157, v vrbaski 117, v primorski 974, v drinski 1462, v zetski 809, v moravski 790, v vardarski 966 in v Beogradu 375.

Izidi v nekaterih srezih:

Donavska banovina: srez batinski 164, beliški 112, veliko-bečkereški 263, vršački 472, gračanski 696, dardjanski 121, jasiški (kandidat Mil. Lotič) 2410, kovinski 224, lepeniški 127, mladenovski 653, ramski 168, beloerkvanski (kandidat Ivan Prekajski) 1383, oraški 512, srez podunavski (rojstni srez tov. Ljotiča, kandidat Života Todorović) 5250. Tu je dobila lista g. Jevtića 5015 glasov, lista dr. Mačka 773 in lista g. Maksimovića 3.

Vardarska banovina:

Skoplje okolica (kandidat sin vojvode Mišića, Vojislav Mišić) 840 glasov.

Moravska banovina:

Srez ravaniški 235 glasov.

Drinska banovina:

Srez radjevski 172 glasov.

Dravska banovina:

Srez brežiški 921, Ljubljana okolica 222, srez litijski 537, Ljubljana 160.

Savska banovina:

Zagreb 113, srez kastavski 180, Krk 125, Našice 460, Novska 450, Sušak 376.

Primorska banovina:

Korčula 122, Mostar 371, Split okolica 115, Šibenik 156.

Napori in uspehi Turkov za gospodarsko osamosvojitvev

Ko je Kemal, oče Turkov gledal svoj narod, kako siromašno živi, kako drago mora plačevati industrijske izdelke, izdelane iz surovin, ki jih je pridelal Turak-kmet, a izdelal angleški, francoski, italijanski tovarnar, je videl, da tako ne more več naprej. Kakor vse njegove reforme, ki so hitre in udarne, a vedno ljudstvu v korist, je tudi industrijalizacijo Turčije predvidel tako, da so se uspehi pokazali že v najkrajšem času. Zbral je okrog sebe krdelo pametnih, resnih in nesebičnih mož, ki jim je začetek in konec vsega njihovega dela — korist ljudstva. Plačilo njemu in njegovim sodelavcem je ogromna hvaležnost in pa brezmejna udanost vsega turškega ljudstva. Dosegel je s svojim smotrenim delom to, da Turčija ni postala dežela raznih industrijskih pustolovcev (kakor se to dogaja v drugih balkanskih poljedelskih državah, ampak dežela kjer se gradi industrija po smotrnem načrtu in po potrebah ljudstva.

Dva glavna vzroka sta bila, ki sta vodila mlado Turčijo k industrijalizaciji, premišljeni in načrtni: 1. gospodarsko-politični in 2. narodno-politični. Surovine, ki jih ima Turčija mnogo doma, so se za malo ceno izvažale v tujino, a so se vračale manj ali več predelane za prav ogromne cene domov. V sled tega je bilo trgovsko ravnovesje za Turčijo vedno le pasivno. Politična neodvisnost je tudi v ogromnem odvisna od industrijske nezavisnosti. Ker Turčija nima domačih kapitalistov in ker bi pripustitev tujih kapitalistov ogrožala turško politično nezavisnost, zato je mlada Turčija sklenila zgraditev industrije s pomočjo države. Že leta 1924 je turška vlada osnovala »industrijsko in rudarsko banko«, ki je imela nalogo preurediti turško industrijo in po potrebi ustvariti novo. L. 1933., 3. junija, pa je s posebnim zakonom ta banka popolnoma preurejena. Dobila je širši delokrog, skoraj neomejen in pa novo ime »Sumer banka«. Da se je zago-

tudi mi-kulturni in nekaj znamo, zato nam ni treba iti kopirat čez mejo, nego bomo to uredili lahko doma, da bo naše, ne pa tuje! Duh naše zemlje in naroda mora dihati v naših vrstah, ne pa moda velikega sveta! Take vrste moda so tudi razni »izmi«, ki sem jih omenil. Mi imamo pa naš »Zbor« in v njem svoje mesto. Že kratek njegov obstoj nam je porok, da hodi prav in da stopa v našem duhu. Zato se ga moramo okleniti ter se združiti v mogočno vrsto, ki enkrat ne bo kot običajno en »izem«, ampak čisto enostavno — ZBOR!

Zatorej fantje in dekleta: »Živel naš Zbor«!

tovil banki popoln uspeh, je država: 1. dala potreben kapital na razpolago in sicer po 6 milijonov turških lir letno (216 milijonov dinarjev, ki jih je postavilo ministrstvo narodne ekonomije v svoj letni budžet); 2. izdelan je bil petletni industrijski načrt in 3. vlada je z različnimi uredbami in zakoni zaščitila domačo industrijo, predvsem z zaščitno carino.

Industrija, kakor vidimo iz zgoraj navedenega, postaja last države in načrtna. Država je dobila v svojo oblast celo vrsto tekstilnih, usnjarskih, sladkornih, dalje riževih luščilnic, udeležena je potom »Sumer banke« pri celi vrsti drugih industrijskih in električnih podjetij. Ministrstvo narodne ekonomije je izdalo celoten načrt državne industrijalizacije, ki ga je ministrski svet odobril že marca lanskega leta. Ves kapital, ki bo potreben za zgradbo industrije, bo znašal 42 milijonov turških lir ali 1 milijardo in 400 milijonov dinarjev. Tako se torej ustvarjajo res narodne industrije! Potreben denar, kakor že zgoraj omenjeno, je dala na razpolago država »Sumer banki«. Vzporedno z industrijskim načrtom, ki ga je izdelalo ministrstvo narodne ekonomije, so tudi druga ministrstva kakor poljedelsko, gradbeno in prosvetno izdelala svoje petletne načrte, ki pa se morajo opirati na splošni industrijski načrt. Zgradilo se bo celo vrsto novih tekstilnih tovarn, tako da bo število delavstva naraslo v tej panogi od 120.000 na 300 tisoč. Posebno pozornost je posvetilo ministrstvo za narodno ekonomijo tudi tovarnam usnja, sladkorja itd., železarnam. V glavnem vidimo, da vlada v industrijalizaciji Turčije pravilno načelo ustvarjanja industrij za predelavo domačih surovin. To pa je le mogoče pri smotrenem in načrtnem delu. V glavnem bodo v teku prvega petletnega industrijskega načrta ustvarjene sledeče industrije: tekstilna, rudarska, kemična, papirna in pa keramična. Poleg tega je posvečena še posebna pozornost elektrifikaciji, ki bo izkoriščala vodne sile in se bo vršila postopoma po načrtu. Dalje je ustanovljena posebna družba, ki bo pridobivala gobe iz Egejskega morja. Sistematično se bodo gojile vrtnice, pridobivanje rožnega olja, po celi Turčiji iščejo nafto, tako da bo tudi tukaj osamosvojitvev mogoča.

In uspehi? Po poročilih, ki so sicer jako skopa iz nove Turčije, posnemamo, da se industrijalizacija vrši v polnem tempu. Vlada, ojuunačena že po prvih uspehih, je posvetila vso pazljivost načrtu. Že tekom tega leta bodo pričele velike tovarne izdelovati, tako bo med drugimi v najkrajšem času pričela tovarna

papirja v Izmitu, v Nazili tovarna bombažnih tkanin, v Kutahiji tovarna keramike, tovarna sladkorja v Brusi itd. Izgleda, da bo mlada Turčija v najkrajšem času izdelovala celo vrsto predmetov, ki jih ne bo treba več uvažati. S tem se bo spremenila tudi struktura njene zunanje trgovine. Povečal se bo življenjski standard turškega delavstva, ki bo izzval nove industrije, novo delavnost.

Iz tega kratkega opisa osamosvojitve

turškega gospodarstva naj bi izzvenelo le to, da država, ki šele gradi svoje gospodarstvo, potrebuje vendarle močne roke, ki usmerja in urejuje gospodarstvo. In Turčija nam je dala vzgled. Tu bi politika »prekrižanih rok« prav nič ne zalegla. Le politika, ki jo vodijo možje kakor so Kemal, Ismet in drugi, to je politika poštenosti, koristiti svojemu narodu in samo narodu! — Luč prihaja z vzhoda!

Rusticus:

Razčlenjenost in oddaljenost parcel v kmetijstvu

Prav staro in tudi splošno razširjeno je mišljenje, da vpliva raztresenost in različna oddaljenost parcel v kmetijskem gospodarstvu izredno kvarno na obče stanje celokupnega kmetijstva.

Dandanes se prav posebna pozornost posveča kmetijskim vprašanjem. Obupno stanje našega kmeta je obrnilo pozornost javnosti predvsem v ono stran, kjer so nedostaki najbolj vidni. Druga važna okoliščina, ki se vedno poudarja, je ta, da bi odpravitev teh nedostakov smela zahtevati razmeroma majhen kapital. To je dandanes seveda najbolj važno. Mi moramo — k temu smo tudi prisiljeni — gledati predvsem na to, da bomo z majhnimi sredstvi; s katerimi danes lahko še razpolagamo, napravili kar največ koristnega in da bomo tako vloženi denar v resnici naložili dobro in plodonosno. Le tako moremo pomagati našemu kmetijstvu in pomagati na noge vsemu našemu gospodarstvu. Nesmiselno je danes, v času največje stiske delati načrte na najširši zamisli, ko vsi dobro vemo, da v to svrhu potrebnih sredstev nimamo in jih tudi ne moremo dobiti.

Velika členovitost, še prav posebno pa nesorazmerna oddaljenost parcel od kmetiškega dvora je že 18. stoletju obrnila nase pozornost ekonomskih strokovnjakov. Prav mnogi znani ekonomisti so proučevali to važno vprašanje. Naj omenim velikega nemškega ekonomista J. H. von Thünera (1783 do 1850), ki trdi, da oddaljenost parcele od kmetiškega dvora zmanjšuje rentabilnost samega kmetovanja. Rekel je, da sorazmerno z oddaljenostjo parcele rastejo stroški, ki so potrebni za kritje storjene poti od dvora do parcele in nazaj. Radi tega je seveda manjši tudi čisti dobiček kmetijstva ali »zemljiška renta«, kakor imenuje Thüner ta dobiček. V slučaju, da je parcela toliko oddaljena, da čisti dobiček kmetijstva znaša prav toliko, kolikor znašajo sami potni stroški

vprege in delavcev, potem je rentabilnost našega kmetovanja enaka ničli.

Iz navedenega mišljenja uglednega ekonomista moremo prav lahko razbrati, kakšnega pomena je za rentabilnost našega kmetijstva zaokrožitev (arondacija) naših kmetij.

Kar se tiče tega, kako vpliva na gospodarstvo različna oddaljenost parcel in njihove raztresenosti, moramo razdeliti kmetijska gospodarstva v dve skupini: a) kapitalna gospodarstva; b) kmečka gospodarstva.

Prva zaposlujejo plačano delovno silo in streme za čim večjim čistim dobičkom. Kmečka gospodarstva pa streme za čim večjim (trajnim) vsakoletnim dohodkom.

Različen je vpliv oddaljenosti parcele tudi na gojitev določene vrste kmetijske rastline. Ta vpliv se še prav posebno izraža v samem plodoredu. Na oddaljenih parcelah je le-ta manj intenziven kakor na bližnjih. Intenziven plodored zahteva mnogo temeljite obdelave radi česar ne podnaša velike oddaljenosti, ker zahteva velikih stroškov. Sam plodored pa je različen pri isti oddaljenosti, ako imamo kapitalno, odnosno kmetijsko gospodarstvo.

Vpliv oddaljenosti parcele od dvora je v kapitalnem gospodarstvu tem večji, čim manjšo vsoto predstavljajo stroški za vprego in delavce, ki morajo vsakokrat prehoditi pot od dvora do parcele in nazaj. V kmetiskem gospodarstvu pa ročno delo ne prilaga v poštev in je radi tega mejna rentabilna oddaljenost parcele lahko za toliko večja. Mejna rentabilna oddaljenost v kapitalnem gospodarstvu v pogledu samega gojenja rast-

Oglašujte v »Prelomu«

in naročajte naš list, ker s tem podpirate dobro stvar!

lin kakor tudi plodoreda leži tam, kjer so skupni stroški pota (vprega in delavci) enaki čistemu dobičku, ako je parcela oddaljena od glavnega poslojpa 0 metrov.

Razlika v pogledu mejne rentabilne oddaljenosti parcele od dvora je pri kmetiskem gospodarstvu za toliko večja od kapitalnega gospodarstva, kolikor znaša skupni strošek za delovno silo.

Umljivo je, da se z večjo oddaljenostjo same parcele zmanjšuje tudi intenzivnost samega obdelovanja. Čim bližje dvoru se nahaja parcela, tem bolj temeljito se gnoji in tem večja pozornost se polaga na sam plodored, da tako iztisnemo iz zemlje po možnosti res prav vse, kar moremo od nje zahtevati.

Razlika v pogledu mejne rentabilne oddaljenosti parcele od dvora med kapitalnim in kmetiskim gospodarstvom: večja intenzivnost samega obdelovanja je pač posledica velikih žrtev, katere doprinašajo v te svrhe rodbinski člani. Dnevni zaslužek posameznega rodbinskega člana je mnogo manjši, nego je zaslužek najetega delavca v kapitalnem gospodarstvu. Rodbinski člani vrše neplačano delo le radi tega, ker kmetujejo predvsem zase in na svojem lastnem zemljišču.

To neplačano delo rodbinskih članov je največja socialna krivica. To je ogromna žrtev našega kmetijskega življa. Ta žrtev ima povrhu tega še svoje slabe strani, kajti tako je zmanjšana kupna moč našega kmeta. Radi tega si sam ne more nakupiti najnujnej-



Prijetni so večeri go trupalnom delu pri dobrem super Aparatu ORION za kratke, dolge in normalne valove, izravnavo fadigov, indikator tiho nastavitev, itd. Dobite ga po ugodnih odplačilih pri

RADIOVAL

Ljubljana:
Dalmatinova ulica 13.
Celje:
Prešernova ulica 24.

ših življenjskih potrebščin ter tako povzroča zastoj vsega gospodarstva.

Lahko torej razvidimo, da prav razčlenjenost in velika oddaljenost parcel od dvora v veliki meri povzroča današnje težko gospodarsko stanje. Kadar bomo uredili to vprašanje, bomo tudi mnogo lažje pristopili k racionalni intenzifikaciji našega kmetijstva. V danih okoliščinah ne moremo govoriti o intenzivni izrabi zemlje, katero moremo doseči edinole s pravilnim, v naprej določenim plodoredom. Le v tako urejenih kmetijah bomo tudi z uspehom mogli govoriti o povoljnem delovanju vseh drugih poglobljenih mer modernega kmetijstva. Z zaokrožitvijo naših kmetijskih gospodarstev bomo istočasno z dvigom ekonomskega blagostanja našega kmeta omogočili mu, da bo radi večjega blagostanja zopet postal najvažnejši činitelj — najboljši konsument.

POMENKI

TEATER.

Četrtekovo »Jutro« modruje, »da so volitve postavile končno piko na »tragikomedije« bojevniškega gibanja...« (To »piko« nam je ta list že najmanj trikrat napovedal.)

Mi pa smo drugega mnenja. Namreč, da so volitve postavile ne piko, temveč samo velepomembni p o m i š l j a j našemu delovanju. Oder za tragikomedijo pa ni pri nas, marveč v Knafljevi ulici in še nekje drugod — samo da ne igrajo na njem tragedijo, temveč samo komedijo...

Za »Jutrovo« gospodo velja tista: »Če imaš maslo na glavi, ne hodí na solnce!«

PO VOLITVAH.

»Vidiš, Pepe — sedaj pa imaš! Zakaj pa si hotel organizirati in voditi v volitve samo poštenjake? ...«

»Imaš prav, Bine! S samimi poštenjaki gre res težko — ker jih je pre malo...«

MAČEK.

Eder se vtika v politiko, ker mu dišita oblast in korito, drugi pa iz čistega rodoljublja. Prvo je minljivo in zvezano s prokletstvom, drugo je večno! Prvo prinša moralnega in materijalnega mačka, drugo pa dragoceno spoznanje, hladno kri in novo odločnost. Mi, hvala Bogu — nimamo mačka.

Vinko Gaberski:

1914 — 1918

(Nadaljevanje.)

Kdo bi neki vedel, kaj mu je omogočilo gladko pot v bolnico v Budimpešti, kjer je okroglo leto služboval kot doktor medicine in zdravil kot asistent vojakom notranje bolezni? Toliko sreče ali vesti je podjetni mož vendar imel, da ni vzel v roko noža, da bi poskušal svoje znanje kot kirurg. Za notranje bolezni, kakor so jih pestovali za vojne pri vojaki, si je iz kake knjige hitro nabral potrebnih spretnosti. Žilo potipati, jezik pogledati, ugotoviti, da je trebuch napet ali črevo prazno, to ni bila huda umetnost. Kako hibo na srcu ali bolezen pljuč ni bilo težko dognati. Sicer pa je bil za vsak hujši primer takoj pri roki starejši zdravnik. Začetnik v stroki je za silo izhajal z aspirini, kreozoti ali s kakim drugim krotkim požirkom, ki ga je moral goltati nedolžni bolnik. Vojaštvo je bilo utrjeno in vsega hudega vajeno, zato marsikdo vkljub zdravljenju ni umrl. Ščasom se pa tudi zdravnik marsičemu privadi. Dejstvo je, da so zdravniki za vojne dobili odlično prakso in da je zlasti kirurgija napredovala.

Pri gospodu Caburiju ni čudno, kako je mogel nad leto dni poslovati kot zdravnik-internist v vojaški bolnici; čudno je le to, kako se je mogel gibati v družbi zdravnikov strokovnjakov, nositi njihov čin, jesti za mizo z njimi in dobivati njih plačo, ne da bi ga bil kdo razkrinkal. Pa ko pomislimo, da je bivši čehoslovaški general Gajda, ki je tako žalostno zaključil svojo pustolovsko karijero, bil v začetku izučen drogist, nato pa kakor bi trenil zdravnik polka in nazadnje še general potem razumemo tudi malo karijerice podjetnega Rečana. Drugo vprašanje je, kje je bil dobil dokumente, da je mogel nastopati pod lastnim imenom kot zdravnik.

Vsake slave je nekoč kosac. V bolnico, kjer je služboval Caburi, je prišel njegov daven znanec kot ranjenec. Bórisi, da došli mož ni zaupal Caburijevi znanosti ali pa da se je jezil, da mora on zunaj uganjati junaštvo, poslušati svoj krulečič želedec in rešiti uši, dočim drugi v zaledju ubogo rajo vračijo in se lepo oblačijo, vse eno, beseda je šla v svet. Za vse so izvedeli; nastal je škandal. Gospoda asistenta so prijeli, mu vzeli čast in oblast, ga malo zaprli, potem pa nagnali na široko polje, kjer je zrak čist, dokler se ne strelja. Tam pa ni zdržal. Bolnice je bil vajen in zahrepenel je po njej. Posrečilo so mu je priti k nam. Bolnik je bil kakor tisoč drugih. Bil je krotek in z vsem zadovoljen. Srečen je bil, da je po varno streho in je zadovoljno ugotavljal, da gospoda nič slabše ne zdravijo njega kakor je on svoje dni druge.

XXIV.

SESTRE

Sestra, kdor te ni videl in z zanimanjem ogledoval, te ne pozna in ne sme govoriti o tebi. Nagla in slabo premišljena beseda bi ti znala škoditi, ker bi se morda čula kakor graja. Hitra hvala pa tudi ni dobra. Bolje je, da se izpregovori o tebi počasi, a kaka beseda več.

Ob začetku vojne se je začelo delovanje Rdečega križa, ki mu je naloga skrbeti za ranjene in lajšati gorje onim, ki ga preveč občutijo. Rdeči križ je društvo kakor vsako drugo, ki ima predsedstvo in odbor, pa tudi sredstva za spolnjevanje svojih nalog in dosego ciljev. Mora pa imeti tudi organizacijo, aparat, ki deluje. Tako je zdravnike pridobil Rdečemu križu splošni poziv, za strežnice, ki so potrebne za nego ranjenih in bolnih, so pa poskrbela vabila.

In javljale so se; vsake vrste jih je bilo. Prihajale so, ker so hotele nekaj žrtvovati ali kaj pridobiti. To je vleklo dobro srce, ono pa noša, ki se je zdela tako šik. Ta je šla,

ker je bila moda taka, ona pa ker ni bilo doma in drugje ne dela ne jela. Bile so razni vzroki, ki so sestram vodili korak v bolnice v zaledju in etapah. Poleg idealnih so bili kajpada tudi močni materialistični razlogi. Vsaka je dobivala hrano in še nekaj mezde. Tudi do kakega križca se je prišlo, če je bila katera posebno pripravna, ter so imeli predstojniki smisla in časa, da so to pripravnost presodili.

Bi li pisal o tisti Ani tam iz male trgovinice, ki je šla v bolnico, ker je doma niso potrebovali, tam pa je bilo priložnosti za službo? Pridna je bila, blaga in pozorna. Razlike med ranjenci ni poznala. Ljubeznivo se je nasmehnila tema, prijazno je govorila z onim in vsi so jo radi imeli, ker je znala tako tolažiti in bodriti. Z vsemi se je šalila, vsi so jej bili prijatelji in ves čas, kar vem, ni bilo nikogar, ki bi jo bil žalil s pogledom, besedo ali dejanjem. Vem samo, da je bila prava sestra vsem, samo enemu ne. Ko je tisti črnovojnik odšel k svojemu polku v Sankt Pöltenu, so ga imenovali za praporščaka. In eden prvih korakov mu je bil potem k njej domov. Vprašal jih je doma kako in oni so rekli da tako. Pa sta se vzela. Prišla sta v bolnico k poroki. Gospod kurat jima je dal blagoslov, mi pa dobro besedo. Razne sestre, ki so se toliko škulile, niso mogle razumeti, zakaj bi brez tega tudi šlo. Praporščak je šel na fronto in prav privoščim mu, da bi se bil vrnil. Doma je gotovo našel vse lepo v redu. Saj njegova žena in naša bivša sestra je imela dve solidni nemški lastnosti: Smisel za red in čut za odgovornost.

Ali pa da rečem katero o tisti Justji? Z Dunaja je bila. Takoj sem imel utis, da ni prišla zavoljo bolnih in ranjenih, ampak zavoljo moških. Mislila si je, tam so bolni in ranjeni, pa mi ne morejo uiti, tudi ko bi hoteli. Debeluška je bila. Iz bolnice so jo hitro odpravili, zlasti ker so bile sosestre opazile, da si išče v sobah opravka tudi take noči, ko nima službe.

Omeniti bi moral tisto, ki je nosila pol svoje hrane in svojo mezdo vedno domov, da je mogla vzdržati svojo bolno mater. Ali pa tisto vdovo, ki je redila kopicco otrok. Tudi ono, ki je vedno fantazirala o žrtvah na fronti in si je prizadevala priti tja. In povem naj, da se je bridko razjokala, ko so jo pozvali. Kot edinka bogatega posestnika na Stajerskem si je oblekla za slovo lično uniformo. Voščil sem ji srečno pot in srečen povratek. Stisnila mi je s čudnim pogledom roko in je zaplakala. Slovo v negotovost je vedno težko.

Med prvima dvema sestrama se je vstilo po kakovosti nebroj drugih. Gotovo ima vsaka svoje zasluge. Skoro vseh se moramo hvaležno spominjati. Malo je takih kakor tista, ki je stavila za pogoji, da bo negovala samo oficirje. Zakaj? No, ker je »boljša« dama. Ampak njo so odklonili.

Najbolj pa moram zastaviti pero in zapisati, da so bile najboljše in najbolj požrtvovalne, a najmanj sebične sestre usmiljenke, katerih pozornosti in nege sem bil dva meseca deležen v Marijinem Celju. Niso spravevale kdo si, kaj in odkod. Tvoj čin jih ni zanimal. Niso gledale, si li mlad in lep ali star in nadložen. Protestantu in židu so stregle kakor vsakomur, često brez zahvale in hvaležnosti. Zdi se mi le, da so imele s takim več veselja, ki se je izdal za katoličana in je besedo z dejanji potrdil.

Služaj je bil, da mi je bila vsak dan najbližja sestra Vincencija. Ime naju je nekoliko zblížalo. Vendar pa ne toliko, da bi mi bila dala roko ob slovesu. Tega ji ne dovoljujejo pravila. Kak red je to na svetu, da ne smem niti seči za roko, ki tako gladi in boža?

Morda ne bo narobe, ako omenim tu še drugo kategorijo. To so bile tako zvane ženske pomožne sile. Kak jim je bil pravi namen, še danes ne morem reči, ker jih ne bi rad vseh povprek žalil. Menda so res bile za kako pomoč kje v pisarnah. Prišle so včasih celo do divizijskih komand. Marsikdo ni znala niti na stroj pisati, a da bi poznala

NAŠ DELAVEC

Ivan Marjek:

Delavstvo in družabni red

(Nadaljevanje.)

Delo je glavni, a kapital pa le posredujoč faktor v ustvarjanju dobrin. Kmeta in delavca roke ustvarjajo, in vse kar je na svetu je produkt dela. Brez dela ni možno življenje. Od Stvarnika prekleta zemlja ne redi brez dela ničesar. ... trnje in osat tiho redila in v potu svojega obraza boš jedel svoj kruh. Tak je bil zakon stare zaveze. A danes? Danes pa, ko smo moderni, pa vidimo, da se da tudi brez dela imenitno živeti. Brezposelnost je namreč dvojna, eni vsled nje stradajo in trpe, drugi se pa vsled nje debelijo. Takim pravimo paraziti, jih je že lepo število, tako da tvorijo že stan. Če kdo ne dela, a jé, mora zaradi njega nekdo drugi več delati in manj jesti. To je naravni zakon. To je pa možno le tedaj, ako ni delavec ali kmet faktilni lastnik svojih produktov, torej da ima dotičnik, ki ne dela, možnost prisvojiti si ali odvzeti del njegove proizvodnje. Poglejmo kmeta (ne veleagrarca, ki se na polje vozi z avtom), našega kmeta, ki od zore do mraka, orje, seje, žanje, mlati, redi živino itd. preživlja vse, a sam mnogokrat strada. Poglejmo delavca: zida palače, dela stroje, proizvaja razno blago, koplje, kuje, pili, teše, torej dela na tisoč načinov, a sam stanuje v kletih, šupah, tudi v gozdu, je strgan, bos, lačen. Pa poglejmo še izobražence, koliko truda, učenja, stroškov za knjige, učila, hrano in stanovanje so žrtvovali za to, da so danes lahko v dobrem slučaju dnevničarji z 20 Din plače na dan. Premnogi pa vsled brezposelnosti pohajkujejo, se razvajajo v mržnji do dela in ko jim bo prišla ta v meso in kri, bodo sami sebi v napotje in opasni celokupni družbi.

Današnji odnosi medsebojnega življenja v družbi so na gnili podlagi in skrajni čas je, da naš bojevniki pokret prime za operacijski nož, da izreže vso gnilobo iz našega narodnega telesa. Ako hočemo biti res pravični in vseljidski, je skrajni čas, da napovemo neizprosno boj nizkotnemu izkoriščanju po mednarodnem kapitalu, ki demoralizira narod. V družbi se lahko uveljavljajo le tak pokret, ki bo jasno pokazal in brezobzirno odpravil krivice in napake kapitalističnega gospodarstva in ako je potrebno, tudi z drakonskimi zakoni in uredbami.

Mednarodno organizirani velekapital pa ne ogroža samo življenjske eksistence ljudstva, temveč ruje in hujska tudi narode proti narodu, ogroža obstoj držav in mirno sožitje med njimi. Zgodovinsko dejstvo je, da je bil le kapital povzročitelj večine vojn, re-

volucij, uničevanja dobrin. V pohlepu po profitu ni poznal nobenih meja, pollaševal se je naravnih zakladov, vrelcev, rud, kolonij in ako je bilo potreba, z brutalno silo, da je le dosegel svoj namen. Narodi so pa trpeli krvaveli in izumirali. Da se vse to omeji in odpravi, ni sicer lahka naloga, a izvedljiva pa je. Predpogoj je pa reforma zakonov v sledečem smislu: Z odpravo svobodnega razpolaganja kapitala po državni inicijativi. Z razbitjem kartelov. S stanovsko uredbo države. S progresivnim obdavčenjem. Z načelom javne kontrole. — Glavno pa je z moderno vsesplošno socialno zakonodajo in določitvijo eksistenčnega minimuma in maksimalnega zaslužka. Vsaka teh točk pa zahteva temeljitega razglabljanja in proučevanja, da bo resnično razvoju družbe v korist. Marsikdo bo rekel, koliko lepih načrtov in osnutkov anket in konferenc smo že videli in imeli, pa ni vse skupaj nič pomagalo. Res je vse to, nič ni pomagalo in tudi pomagalo ne bo, ako bo ljudstvo čakalo na posameznike. Prav vsak naj v svoji okolici združi v »Zboru« vse, kar se z današnjim položajem ne strinja, da se bo naša armada potrojila, potem bomo lahko rekli, tu smo in to hočemo. Mi ne volimo, temveč smo že izvolili zastopstva, in sicer za kmeta — kmeta, za delavca — delavca za obrtnika — obrtnika itd., torej po našem stanovskega zastopstva. Taki poslanci, katere bi stanovni iz svoje srede dirigirali v parlamentarni zastop kot strokovnjake, bi pojmovali stvarne stanovske potrebe in le oni bi bili pravi tolmači dejanskega stanja in zahtev po zboljšanju. To je pa možno le tedaj, ako sami žive v istem krogu, in v po preosnovi družbe kričečih razmerah. Način volitev narodovega zastopstva v parlament, ki je prišel v novejšem času v modo, pa nikakor ne odgovarja vseobčim potrebam. Opazovalcu se že gnusi vsa ta javna in zakulisna borba za korita.

Širite »Prelom«!

Važno za vse kupce. Radi izvanredno velikega zahtevanja vzorcev poročam vsem onim, ki naročujejo pri meni vzorce, da počakajo 5 do 10 dni, dokler jih druge stranke ne vrnejo. — Stermecki, Celje.

Staroznaná tvrdka

F. M. SCHMITT

Pred škofijo 2

LJUBLJANA

— Lingarjeva ul. 4

priporoča cenj. občinstvu: ročne torbice, listnice, aktovke, denarnice, kovčke ter sploh vse spomladanske potrebščine za dame, gospode in deco. Posetite trgovino takoj, dokler traja zaloga in znižane cene!

pravopis, tega pa že celo ne. Vse eno pa so bile dobro oblečene, so imele primerno stanovanje, so lepo živele in še plačo so dobivale. In marsikateri se je jezil, da mu niso dali take pomoči. Bile so namreč samo v večjih pisarnah.

Take so bile naše sestre. Povedal sem vse po pravici, kakor je res bilo.

XXV

CESARSKA VISOKOST

Kdor je bil v Avstriji pri izbiri očeta tako previden, da je bil že ob rojstvu cesarska visokost, je dobro vozil. Ceste so mu bile gladke in kolesa so bila na vozu tako lepo namazana, da je šlo kar samo od sebe. Ni hudir da ne bi, ko je pa bilo vse natenko in naprej določeno. Moral je že biti hudo neroden ali samovoljen, kdor je zavozil. A bili so tudi taki vmes. Krenili so s svoje poti in so zašli tako, da je bil povratek nemogoč. Je pa bilo celo nekaj slučajev, ko so člani starega in slovitega doma popolnoma propadli in utonili v neizvestnosti. Za njimi ni ne duha ne sluha.

Večinoma so se nadvojvode sijajno držali v okviru tradicij presvetlega doma in so dosegali čast in blago, kakor in kolikor jim je bilo drago. Prvi in menda edini pogoj je bilo poreklo, to je bilo tudi najboljša kvalifikacija. Vse je šlo lepo po programu; bil je vedno isti od srednjega veka, ko je bilo med sužnji, ki vkljub napornemu delu niso nikamor mogli, vedno nekoliko ljudi, ki so na stroške onih stradalcev udobno živeli.

Naši 12. diviziji se je po kobariškem porazu Italijanov javil mladi nadvojvoda, da ki prevzel komando ene izmed obeh brigad; ne vem, je li to bila 23. ali 24. brigada. Pozabil sem. Bilo mu še ni trideset let, a kot rojen skorovič je bil že polkovnik. Bil je sin tistega nadvojvode Karla Štefana iz Živeca v Galiciji (Zwiec—Saybusch).

Ko je prišel mladi mogočnik, ki je nastopal sila samozavestno, je bilo pri nas takoj

vse pokonci in skoro potem tudi narobe. Ni bilo več prave skladnosti med poveljniki; začelo se je rahlo zbadanje vse križem. Starejši, sicer njemu enaki čini, se mu niso hoteli podajati, on pa je s svoje strani skušal uveljaviti svoje rojstvo, ki ga je usposabljal za višje namene. Bil je premlad, da bi bil mogel videti, da njegovo samovoljno ravnanje škoduje službi in razvoju dogodkov.

Bilo je za ofenzive ob Pijavi. Komandi obeh brigad sta že bili prek reke in njegova cesarska visokost se je s svojimi doglavniki naselila v zapuščenem italijanskem zaklonu. Tam globoko pod zemljo so ždeli pod varnim stropom. Biti bi moralo res hudo, da bi se jim kaj zgodilo, kajti na težkih brunih in na betonu je bila visoka kopica steptane in s travo obrasle zemlje, ki bi izjalovila pogubonosni udar najtežje granate. Tam so imeli gospoda svoj telefon in sluge, ter so vodili krvave posle.

Na odseku ste bili zastavljeni obe brigadi; eni je načeloval mladi nadvojvoda-polkovnik, drugi pa prileten polkovnik-brigadir, ki je bil Poljak in tako skromnega porekla, da ni imel vključ dolgi vojaški službi in dobremu opisu niti najmanjše plemiške pripombe pri imenu. Oba ta komandanta sta dobivala vse migljaje od generalnega štaba pri diviziji in sta morala tudi vse javljati s prošnjo za vsakojaka navodila. Seveda bi bila morala vse delati skladno in po sporazumu. Ali kaj, ko pa ni mogel nobeden uveljaviti svoje volje proti drugemu. Mladi nadvojvoda je bil kaj samosvoj. Tako je prišlo pri telefoniranju do hudega spora. Stari polkovnik je omenil svojemu mlademu tovarišu, da bi kazalo nekaj napraviti tako, ta pa je trdil svoje. Ker je nekaj na vsak način bilo treba ukreniti, je polkovnik rezko odločil: »Visokost, jaz sem star praktik in hočem tako, ali pa naj odloči divizionar!« Seveda je oni visoki bil hudo razžaljen, da mu nekdo govori tako strogo, ter je odvrnil: »Dobro, a jaz se pritožim na dvoru.« Da bi bili sedaj

VI vsi, neveste, gospodinje, hoteli, bolnice, zdravilišča in razni drugi zavodi kupite vse gospodinjske potrebščine, kakor životno, posteljno in namizno perilo, žimnice, odeje, zastore, preproge in linolej — vsled ogromnega nakupa v Trgovskem domu Stermecki po zelo znižanih cenah.

Prepričajte se o velikanski izbiri in naročite takoj veliki ilustrirani cenik in vzorce.



TRGOVSKI DOM

Stermecki

tovarna perila in oblek
Celje št. 32

Slavko:

Resnica in laž

Koliko sprejetih in priznanih resnic spremlja naše življenje in z njim gre zopet toliko laži, da je težko uganiti vselej, kdaj se neha prva in kdaj začne druga. O človeku trdimo, da je višek stvarstva, da je moder in pameten, pa se vendar obnaša včasih tako, da ga ne moremo razumeti. Dan za dnem drug drugemu pridigujemo. Vsak pogovor je pridiga, poduk in vsak razjasnjuje nekaj drugim ljudem. Vsak bi rad s svojo besedo izpreobračal nekoga drugega, ne samega sebe.

Ziveti v človeški družbi, je velika prednost. Družba je tista, ki pazi na človeka in družba ga sili, da se obnaša kakor človek. Javno mnenje ni nič drugega kakor kritika. In pod vtisom te je marsikdo dober. Kakor hitro se izgubi javna kontrola, javno mnenje ali če začuti človek, da ni nikogar več nad njim, pade človek v tisto brezdnost, iz katerega je vstajal z veliko težavo. Uče nas včasih, da naj bomo velikodušni in naj odpuščamo tistim, ki nam škodujejo. Mislim, da ni zmerom pametno tako. Kam bomo pa potem djali tiste, ki nam koristijo in nas prav vodijo? Ali naj pustimo, da zavladajo taki, ki delajo samo škodo? Lepo je, če kdaj pa kdaj nekoliko spregledamo, to pa pri takih, ki so mladi ali ki niso imeli prilike učiti se kaj boljšega. Kakor hitro pa imamo pred seboj

človeka, ki škoduje iz navade in hudobije, moramo obračunati z njim. Tudi pravijo, da je lepo sovražnika ljubiti. Ampak ljubezni ni mogoče viliti na povelje. Ta se pojavi sama napram tistim, ki jo zaslužijo. Kakor populi kmet ves plevel, da zamore rasti zdravo in koristno žito, prav tako mora občestvo ali organizacija iztrebiti izmed sebe vse, kar ji škodi. Ne gre drugače.

Na svetu ne moremo biti vsi zastopani osebo, ampak moramo za gotovimi vodniki. Paziti pa moramo zopet pri tem, da se nikomur ne damo brezpogojno in da od nikogar ne vzamemo vsega, kar pravi. Zato pa ne sledi slepo ljudem, ampak jih pretehtaj in preišči. Najbolj potratno zapravljaj čas z dokazi in protidokazi. Nekdo začne trditi nekaj. Drugi ve boljše ali slabše, pa trdi nasprotno. Ljudje, ki radi trdijo svojo in ne odnehajo, so največkrat kaznovani sami. Lepše primere ne moremo najti za to, kakor že pogledamo dva trmasta volička: Eden vleče pri tem koncu, drugi pri drugem. In vlečeta in vlečeta po ure, dneve, da sta vsa potna, voz pa stoji na enem mestu. Kaj pomenja to? Ne-potrebna izguba moči. Vsak napredek je mogoč samo tam, kjer vsak nekaj popusti, potem pa primeta oba na enem koncu. Da je človek sploh napredoval, je vzrok ta, ker je vsak nekaj popustil. In tako je tudi v današnjem življenju. Sami sebi največkrat lažemo, da se tolažimo, drugim pa povemo resnico. Ko bi jo zamolčali in se sami ravnali po njih, bi bilo veliko boljše. Malo dobre volje, malo popuščanja, pa gre. In v bodoče bo še boljše, ker resnica vedno zmaga nad lažjo in luč nad temo.

XXVI

KONJ, PES IN GOLOB

Konj je človekov tovariš iz davnine, kakor pes. Kedaj si je gospodar stvarstva ujel in ukrotil prvega in kedaj se mu je pridružil drugi? O tem ne ve nikdo ničesar; v zgodovinski dobi že vidimo to trojico, nerazdružljivo v dobrih in slabih časih.

Človek-pastir nomad, ki je kočeval in se premikal s svojo čredo za boljše in sočno pašo, je imel konja in psa. Konj mu je nosil ali vlačil tovore, lajšal pot in krajšal daljave, pes pa mu je bil spremljevalec in buden čuvaj taborišča in črede na travišču ali v staji.

Težek za zemljo in hrano in išoč novih virov žitja se je zapletel človek s sosedom v spore in boje; tudi tu mu je pomagal konj. Iz zgodovine vemo, da so hrumeli po naših krajih Aalini jezdeci; Džingiskanovi vojščaki so se tudi gotovo na konjih pripodili iz istočnih krajev. Kdo bi trdil, da niso našim pradedom, Slovenom, pomagali skromni sarmatski konji v nove kraje, kjer smo se obdržali do danes? Na nerodnih, škripavih in nekovanih vozovih so vlekli zgarane živali beraško robo ali pa so ponosno stopale s samozavestnim občutkom, da nosijo koseza, plemiča, štarešino rodu.

Slovenec se je tu naselil in je dal zemlji, selišču, goram in vodam ime. To ime še danes priča o njem tudi daleč tam naokoli, kjer je že davno zamrla naša beseda. V tem novih krajih si je uredil svoj dom. Nizka kočja iz stebel, protja in blata, vsa potlačena in plaha, poleg nje pa staja za živino, a okoli nje ograda in v njej perjad. Med perotnino je zašel golob in se udomačil. Plah je priletel, pa se ukrotil, da sedaj pogumno deli z drznim vrabcem zrnje na dvorišču.

Nikdo si ne bi mislil, kako zmedo in koliko straha more povzročiti pri komandi, ki

Kratek pouk o pridelovanju lanu

(Nadaljevanje.)

Čas in način ter oskrbovanje posevka.

Setev je treba pri pomladanskem lanu izvršiti čimprej in sicer že meseca marca — aprila meseca, čim to dopušča zemlja, da se je preveč ne zatlači. Hiteti je treba s setvijo radi tega, da lan še dobro izkoristi pomladansko mokroto v zemlji in da hitro zraste in uide močnejšim poškodbam po zemeljskih bolhah. Zgodaj sejan lan je tudi bolj trden in ne poleže tako hitro. — Lan se pa tudi lahko seje kot druga setev, po zgodnjem ječmenu.

Seveda zavisi dober uspeh te setve od jesenskega vremena. Lahko se dogodi, da seme ne bo dobro dozorelo, lanišče od tega lanu bo prav dobre kakovosti. — Ozimni lan se seje zgodaj v jeseni.

Način sejanja ima velik vpliv na množino in kakovost donosa. Globina, v katero moramo spraviti seme, je 2 do 3 cm. Boljše je, da je seme manj pokrito, kakor pa preveč. Da se zadosti zahtevam glede na kakovost lanišča in da obenem dobimo čim več semena, se priporoča posejati na hektar 120 do 140 kg semena, kar iznosi na oral (joh) 65 do 70 kg semena. Če se seje s strojem, naj bodo vrste oddaljene 4 do 8 cm ena od druge. Tako gosto pa smemo sejati le na popolnoma očiščeno njivo, kjer se ne bo pokazal nikak plevel. Če je pa njiva plevelnata in je treba potem lan okopavati, tedaj se priporoča razdalja vrst 10 do 12 cm.

Če hočemo doseči res dobro blago in velik donos, moramo lan, ko je enkrat 2 do 3 cm visok, opleti s prelico. Plevel je treba izvršiti zgodaj, s čemur zrahljamo zemljo in uničimo nadležne plevel. Če bi pleli kasneje, bi preveč poškodovali rastline. — Kjer sejemo s strojem v razdalji 10 do 12 cm, lan potem lahko okopavamo z ozkimi motikami in obenem z okopavanjem populimo plevel, ki raste zraven lana. Najneprijetnejši plevel je laneni predlanec in slak, ki oba zvežeta stebelca skupaj in tako povezana stebelca potem rada poležejo. Radi tega moramo ta dva plevela posebno zatirati, kjerkoli jih opazimo.

Puljenje lanu.

Čas, kdaj je lan zrel, je treba izbrati tako, da je seme dobro, kakor da je tudi lanišče prvovrstno. Ta čas pokaže lan sam; ko postanejo namreč stebelca rumeno-zelene barve, začnejo odpadati dolnji listki in takrat je najboljši čas za puljenje. Seme sicer še ni popolnoma dozorelo, a to dozori v kozolcu v par dneh. V splošnem velja pravilo, da rabi

lan od setve pa do puljenja 90 do 110 dni. Kako se lan puli, je večini znano. Pobirajo se stebelca v dlan, otrese se zemlja, ki se drži koreninic, otrebi se prgišče stebelc od plevela in se izravnano poklada v vrste po tleh. Lana ni treba takoj povezati v snope, ampak ga je treba 8 do 12 ur pustiti na tleh, da lanišče na solncu dobi trdnost. Tako posušenega lepo izravnamo in ga povežemo v snope. Snope odpeljemo v kozolec, kjer lan pustimo, da seme popolnoma dozori. Seme v naših krajih otolčejo v podu s tolkači, ki jih imajo v to svrhu. Ni pa ta način priporočljiv, ker s tem poškodujemo lanišče. Boljši je način, ko osmukajo lanene glavice s pomočjo na stolu pritrjenih železnih grebenov. Tako ostane lanišče nepoškodovano. Te lanene glavice se potem starejo in tako dobilo seme iz njih. Ako hočemo dobiti res čisto seme brez vseh plevelov, moramo glavice presejati in s tem lan očistimo od plevela. Do setve ga lahko pustimo kar v glavicah in jih šele tedaj stremo. Tako ohranjeno seme je za setev najboljše. Glavice same so zelo dobra krma za prašiče. Za pridobivanje semena seveda obstoje tudi posebni mlatilni stroji.

Godenje lanišča.

Z godenjem lanišča dosežemo, da se loči vlakno od olesenelega stebelca. V naših krajih navadno godimo lanišče tako, da ga razgrnemo v lepih redovih po travnikih. Kot najboljše travniki pridejo za to v poštev dolinski travniki, skozi katere teče po možnosti kak potok. Na takih travnikih je vedno dovolj potrebne vlage. Trava ne sme biti visoka, ker se sicer lanišče lahko pregodi, poleg tega je pa tudi težava pri vzdigavanju lanišča. Znano je, da pogrnjeno lanišče pognoji travnike in trava potem na takih travnikih prav bujno raste. Pri pogrnjanju in pri vzdigavanju lanišča je treba dobro paziti, da se lanišče ne zmeša, ampak da ostane lepo izravnano; korenine skupaj, vršički skupaj lanišče je v različnem času godno. V splošnem rabi za to 15 do 20 dni, kar pač zavisi od vremena. Za godenje lanišča je potrebna toplota in vsakodnevna jutranja rosa. Godi se najboljše spomladi in v jeseni. Za nas prihaja v poštev mesec avgust, september, in oktober. Spomladi in jeseni se lahko lanišče pogrne malo bolj na debelo, ako bi ga pa godili junija — julija meseca, ga je pa treba pogrniti prav natanko. Goditi lanišče v mrzlih mesecih ni dobro. Ako bi kdo lan sejal po ječmenovi žetvi, tedaj stori najboljše, da lanišče godi šele prihodnjo pomlad, ko en-

Za velike vojne narodov so se človeku ob strani borili konj, pes in golob proti golobu, psu, konju in človeku. Dočim piše zgodovina ljudem, ki so zakrivilj tako strašno gorje, da mu še vselej ne vidimo konca, v veliko knjigo neminljivosti sijajne strani, ne omenja nikdo teh treh tihih pomočnikov, ki so se morali nedolžni, udeleževati grozot, ter so svojo nalogo tako ali bolje opravili ko kruti človek, ki jih je prisilil.

Ni dosti konjev, ki bi se bili toliko odlikovali, da bi nam zgodovina o njih kaj mangle povedala. Ne gre tu za tistega, ki je pobil kot dirkač vse rekorde, pa so ga potem spravili v muzej, da bo skoro pozabljen, kakor se sproti pozablja vse, kar je s tega področja. Bolj znan je konj rimskega vrhovnega generala Cezarja, ki je nosil svojega gospodarja skoz bitke do zmaga in ki je bil čudež svojega rodu, ker je imel razklana kopita. So, ki trdijo, da je to pojav iz davnine, ko konji še niso imeli celega in okroglega stopala. Znan je tudi oni neznan temni konjič, ki stoji sedaj v muzeju pri Invalidih v Parizu in gleda kodrastega sivkastega psa ob svojih nogah. Oba sta Napoleonova, konj in pes. Nisem si mogel kaj, da bi ne bil obeh pobožal. Belec očeta Radeckega, ki je gonil Pijemonteze, Napolitane, Sarde in Savojarde, ker pač Italijanov takrat še ni bilo, je tudi znan. Dejstvo, da so imeli vojskovodje in vsi večji generali nekoč bele konje, kaže, da je bila vojna takrat samo grda šala. Danes še bujni rozet na kapi, velikih zvezd in svetlih gumbov ne nosimo, da nas v blesku solnea ne bi izdali. Včasih smo tudi zavidali žrebca zadnjega avstrijskega cesarja Karla I., ki je bil Ogrom četrti kralj tega imena. Tistega konja ni nikdo jahal razen Karla, ko je bil kronan za ogrskega kralja. Ne preje, ne pozneje. Tudi on sam ne. Kralj se je zapodil s konjem na griček, ki so ga bili nalašč za to znosili, in je mogočno zamahnil z mečem na vse štiri strani sveta, češ, kaj nam pa morejo. Potem pa so spisali državni akt in so priznali žrebca za častno pokojnino

oskrbo do smrti: sena, ovsu, vode in še kaj drugega; pa bolniško blagajno, seveda. Jasno je, da bi v današnjih razmerah marsikdo rad bil tisti žrebec.

Tudi za konje je bil nabor. Vsakega niso vzeli. Moral je imeti svoje ševilo pesti in lepo je moral stopati. Sicer pa v svetovni vojni ni bilo treba toliko konjev kakor nekoč. Konjenica je le malo nastopala, patrole za poizvedovanje so opravljali večinoma drugače, jezdeci s poročili pa so nadomestili s signaliziranjem z lučjo, zastavicami in s telefonom. Konj je svojo prejšnjo viteško službo zamenjal z delom vprežne in tovarne živine. Za to je bila dobra skoro vsaka para. Vlačil je po razvitih kolovozih trenske vozove, prevažal kuhinje iz grmovja v zatišje razstreljenih domov, nosil je municijo in mitraljeze k zmagi ali pa porazu.

Tisti črni konjič tam ob vnožju drugega nasipa za Pijavo mi ne gre iz glave. V svoji rupi čepeč sem poslušal, kako hrumijo granate nad našimi glavami in sem čakal, katera bo prava. Molčala sva s tovarišem. On se je menda pripravil za strogi raport v tisti veliki neznan kasarni, kamor jih je že bilo toliko odšlo, ter si je nervozno pilil in čistil nohte na blatnih, umazanih rokah. Moje oko se je lotilo konjiča pod nasipom. Za murvo je bil privezan in razpremljen je bil. Na hrbtu je imel prazno stojalo za mitraljezo. Gledal je prede, da mu nisem videl v oči in zdel se mi je neznansko miren. Le z repom se je branil nadležnih muh in obadov, ki so ga obletavali in zajedali. Blazna golazen; stikaš za krvjo, da bi se je nasrkala, bogatega vira pa ne vidiš.

Konjiču je drhtela koža ob stegnu na trebuhu, kakor bi jo stezali in raztezali krči in iz slabine je polzela pritajeno, ali vztrajno kri, čudovito mlada in rdeča, tem bolj rdeča, ker je lezla po gladki, črni dlaki. Rane ni bilo videti na tistih osem korakov; žival je morala biti neznatno ranjena. Morda jo je zadel majhen drobec granate, kakor grah velik, mogoče pa je tudi, da jo je oplazilo, ko

Sukno za pomladanske obleke si bodele nabavili po najnižjih cenah le v tovarniški prodajalni

Teokarović

ki je cene resnično znižal od 20% do 40%
Pred nakupom oglejte si neobvezno zalogo
v Gradišču — nasproti drame

krat minejo spomladanske slane. Iz skušnje namreč vemo, da je lanišče najboljše tedaj, ako ga godimo šele čez leto dni po puljenju. Pri godenju moramo res obračati vso pažnjo na to, da lanišča ne pregodimo, ker v tem slučaju postane lanišče temno in manj vredno. Iz takega lanišča je potem nemogoče dobiti dolgo in srednje dolgo predivo, ampak le malovredno »kratek« hodnik. Druga napaka je premalo godeno lanišče, pri tem se vlakno le težko loči od olesenelega stebelca in pri poznejši predelavi se ti leseni delci le slabo in težko ločijo od prediva. — Med godenjem se mora lanišče enkrat zaobrtniti, da se godi bolj enakomerno. — Kako pa spoznamo, kdaj je lanišče ravno prav godno? Pravi trenotek za prekinjenje godenja je oni, ko se da vlakno brez vsake težave ločiti in sicer kar celo vlakno skupaj kot trak. Kot proba lahko služi to, da stebelce dvakrat prelomimo v razdalji od 10 cm in potem poizkusimo izvleči 10 cm dolgi notranji oleseni del. Ako na tem delu ne ostane nikakega vlakna več, tedaj je lanišče godno. Pripomniti je treba, da so korenine godne prej kakor pa vršič, in da je debelo lanišče godno prej, kakor pa drobno. V splošnem pripominjamo, da je lanišče pri nas po navadi pregodeno. Za tovarniške svrhe je lanišče boljše, da je za par dni manj godeno, kakor pa lanišče, ki je le en dan predolgo ležalo pogrnjeno. Pazite torej, ker to je pri lanišču najvažnejše!! To odloča o ceni!! Ko je enkrat lanišče godno, ga vzdignemo in ga pustimo stoječega v piramidah, da se na solncu dobro posuši. Nato ga lepo zravnamo in zvežemo z laniščem in pospravimo na suh prostor, kjer se še na prepihu posuši.

Kakšno lanišče si želi industrija?

Kakovost lanišča presojuje tovarne po zunanjem videzu. Predvsem se gleda na dolžino, na debelino, na barvo in čistoto lanišča. Poleg tega še na razcepitev, na poškodbe po različnih boleznih, po toči in na to, da je lanišče res suho. Dolžino si žele 70 do 90 cm, debelina stebelc naj bi bila 1.3 do 2 mm, bar-

so jo raztovarjali. Kri je uhajala, a na nje mesto se je selila slabost. Tema in noč ste mi preprečili opazovanje. Kaj je s tistim tihim trpinom, ki so ga bili nekje ulovili, prisilili v zopno službo in mu določili pot na sredo med bedo in pogin?

Psov nismo tam zunaj kdo ve kaj srečavali. Uporabljali so jih nekoliko za iskanje ranjenih vojakov, zlasti v zasneženih in obraslih krajih, nekaj pa tudi za prenašanje materijala za obvezovanje, za pošto in podobne male usluge. Morda jim bodočnost dodeli kako večjo vlogo, da pride kateri še v zgodovino. Da bi bili takega službenega psa kje požrli, ne vem. Skušnjava pa je bila taka, da so jej zapali vsi drugi psi daleč naokoli.

(Dalje prih.)



Premog, drva, koks
V. Podobnik, Tržaška c. 16
Telefon 33-13

Barve, lake, firnež in vse v slikarsko in pleskarsko stroko spadajoče predmete nudi najugodnejše in v prvovrstni kvaliteti

»Lustra«, V. Laznik, Ljubljana
Gospodarska cesta 8 (poleg Slamiča), telefon št. 27-53
Člani »Boja« s člansko izkaznico, poseben popust!

F. HRENORIČ

Manufakturna veletrgovina
Ljubljana, Tyrševa cesta št. 28

Telefon 24-04

Dober oglas v pravem listu se stokrat poplača!

va naj bo svetlo-rjava. Razven tega mora biti lanišče prav godno. Poleg tega mora biti lanišče dobro zvezano in lepo poravnano: korenine skupaj, vršički skupaj. Zmešanega lanišča si nikdo ne želi.

Kmetovalci, sejte lan! Tovarna motvoza in vrvarna v Grosupljem bo prevzemala vedno vsako še tako veliko množino lanišča po določenih cenah! Za tekoče leto se obvezuje za ceno 0.75 do 1 Din po kilogramu, za dobro godeno blago po kakovosti, postavljeno v Grosuplje. Kmetovalci, obrnite se takoj na Tovarno motvoza in vrvarno v Grosupljem, da vam da na posodo seme, ki ga boste drugo leto vrnili. Ne bojte se, da bi ga kdaj bilo preveč posejanega, kajti potrebe tovarne po lanišču so tako velike, da bo treba več let, da zadostite tem potrebam. Nikoli ga ne bo preveč da bi ga tovarna ne mogla prevzeti.

Tovarna je pripravljena pokupiti tudi seme od vsakega lana, ki ga bo razdelila in sicer po višji ceni, nego bo splošna cena lanu.

M. Z.

Mala borza

Beseda 50 par

Kemično snaženje oblek — Higijenična pralnica in svetlolikalnica
Kolodvorska ulica št. 8 Šimenc
sprejemališče: Knaflijeva 2 Ljubljana



Šivalni stroji od Din 1500 naprej
Otroški vozički od Din 200 naprej. Dvokolesa od Din 900 naprej. »Sachs« motorji od Din 5000 naprej. Ceniki franko

»TRIBUNA« F. Batjel, Ljubljana, Karlovška 4

IVAN ROZINA

barve in laki
Ljubljana
Tyrševa c. 14

Velika zaloga šolskih, študijskih in umetniških barv ter čopičev vseh vrst po najnižjih cenah.

Stalna zaloga vedno svežega mavca (gipsa).